

บทที่ ๒ แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาวិเคราะห์สารคดีรางวัลนายอินทร์อะวอร์ด ระหว่าง พ.ศ. ๒๕๔๘ ถึง พ.ศ. ๒๕๕๓ ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นแนวทางและทฤษฎีในการวิจัยได้ดังต่อไปนี้

๒.๑ ความรู้เกี่ยวกับสารคดี

๒.๑.๑ ความหมายของสารคดี

๒.๑.๒ ประเภทของสารคดี

๒.๑.๓ ลักษณะเนื้อหาของสารคดี

๒.๒ บทบาท และคุณค่าของวรรณกรรม

๒.๒.๑ บทบาทของวรรณกรรม

๒.๒.๒ คุณค่าของสารคดี

๒.๓ ความรู้เกี่ยวกับรางวัลนายอินทร์อะวอร์ด

๒.๓.๑ ประวัติความเป็นมาของรางวัลนายอินทร์อะวอร์ด

๒.๓.๒ วัตถุประสงค์และคุณสมบัติของงานที่ส่งเข้าประกวดรางวัลนายอินทร์อะวอร์ด

๒.๔ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

๒.๔.๑ งานวิจัยเกี่ยวกับสารคดี

๒.๔.๒ งานวิจัยเกี่ยวกับวรรณกรรมที่ได้รับรางวัล

๒.๑ ความรู้เกี่ยวกับสารคดี

สารคดีเป็นวรรณกรรมที่ให้ความรู้และความบันเทิงใจ ดังที่วิชาการได้อธิบายความหมาย ประเภท และลักษณะเนื้อหาของสารคดีไว้ดังนี้

๒.๒.๑ ความหมายของสารคดี

ความหมายของคำว่า “สารคดี” มีคำอธิบายหลายประการ มีนักวิชาการได้อธิบายไว้ดังต่อไปนี้

วนิดา บำรุงไทย (๒๕๔๕ : ๗) กล่าวว่า คำว่า สารคดี มาจากคำว่า สาระ กับ คดี ซึ่งมีความหมายโดยรูปศัพท์ว่า เรื่องราวที่เป็นสาระหรือมีความสำคัญ ตรงกับคำศัพท์ในภาษาอังกฤษ ว่า Feature

รุ่งฤดี แผลงสร (๒๕๔๘ : ๑) กล่าวว่า “สารคดี” หมายถึง งานเขียนที่ผู้แต่งเจตนาให้สาระความรู้แก่ผู้อ่านเป็นเบื้องต้น มีความเพ ลิดเพลินเป็นเบื้องหลัง สารคดี เป็นงานเขียนที่อ่านได้อย่าง สนุกสนานเพลิดเพลินเหนือกว่าบันเทิงคดี ทั่วไปก็เป็นได้ การเขียนสารคดี มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ ข่าวดารความรู้ ความผ่อนคลายแก่ผู้อ่านในเวลาเดียวกัน หรือคือการนำเอาข้อมูล หรือข้อเท็จจริงมา นำเสนอโดยผ่านกระบวนการสร้างสรรค์และการใช้ภาษา

ชลอ รอดลอย (๒๕๕๑ : ๓) กล่าวว่า สารคดี คือ หนังสือที่ให้เนื้อหาสาระและความรู้แก่ผู้อ่านเป็นสำคัญ แต่บางทีก็ให้ความเพลิดเพลินด้วย ทั้งยังแบ่งออกไปเป็นประเภทย่อย ๆ อี กหลายประเภท เช่น บทความ เรื่องเล่าส่วนบุคคลชีวประวัติ อัตชีวประวัติ และความเรียง สารคดีจึงหมายถึงงานเขียนที่ยึดเรื่องราวจากความจริง นำมาเขียนเพื่อมุ่งแสดงความรู้ ความจริง พรรคนะ ความคิดเห็นเป็นหลัก ด้วยการจัดระเบียบความคิดในการนำเสนอผสมผสาน การใช้กลวิธีที่กระตุ้นความ สนใจใ้รู้ของผู้อ่าน เพื่อให้เกิดคุณค่าทางปัญญา

นอกจากนี้ สารคดีมีความหมายที่แสดงถึงลักษณะที่ผสม กันระหว่างงานเขียนวิชาการกับบันเทิงคดี ดังที่ ธีธัญญา สังขพันธ์านนท์ (๒๕๔๘ : ๑๙) ได้กล่าวว่า สารคดีมีความหมายใหม่คือเป็นงานที่อยู่กึ่งกลางของงานเขียนวิชาการกับวรรณกรรม มีคุณลักษณะผสมผสานกันอยู่ ในแง่ของงานวิชาการ การเขียนสารคดีจะต้องอาศัยข้อมูลจริง ผู้เขียนจะต้อง ำทำการศึกษาค้นคว้า เก็บรวบรวมตีความข้อมูลเพื่อให้ได้รายละเอียดที่ถูกต้องมาเป็นวัตถุดิบในการเขียน นักเขียนสาร คดีจะต้องค้นคว้าจากแหล่งข้อมูลเช่นเดียวกับที่นักวิชาการที่ต้องเก็บข้อมูลหรือวัตถุดิบ นำมาเขียนเป็นรายงานวิชาการ สารคดีจึงมีจุดมุ่งหมายเพื่อนำเสนอสาระความรู้และข้อเท็จจริงที่ถูกต้องแก่ผู้อ่าน ในด้านความบันเทิง ผู้เขียนสารคดีก็ใช้กลวิธีการเขียน และการใช้ภาษาที่สละสลวย ไพเราะ เช่นเดียวกับผู้ประพันธ์งานเขียนบันเทิงคดี โดยให้ความเพลิดเพลินพร้อม ๆ กับความรู้เชิงวิชาการ

สรุปได้ว่า สารคดี หมายถึงงานเขียนสร้างสรรค์ประเภทร้อยแก้ว ซึ่งเป็นเรื่องราวที่เกิดขึ้นจริง พิมพ์เผยแพร่เป็นหนังสือที่มีเนื้อหาสาระ เป็นเรื่องราวที่เขียนเกี่ยวกับบุคคล หรือเหตุการณ์ที่เป็นจริง มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ความรู้ ความคิด โดยใช้ภาษาที่สร้างความเพลิดเพลินแก่ผู้อ่าน

๒.๑.๒ ประเภทของสารคดี

สารคดีมีหลายประเภท มีนักเขียนและผู้รู้ได้แบ่งประเภทของสารคดีไว้แตก ต่าง ดังนี้ ธีวัลย์ มาศจรัส (๒๕๔๕ : ๓๓) ได้แบ่งประเภทสารคดีจำนวน ๑๐ ประเภทดังนี้

๑. สารคดีบุคคล (Personal Profiles) เป็นเรื่องราวที่เกี่ยวกับชีวิตที่น่าสนใจของบุคคล ทั่วไป ในแง่มุมต่าง ๆ

๒. สารคดีโอกาสพิเศษ (Seasonal Stories) เป็นเรื่องที่เขียนตามเทศกาลสำคัญต่าง ๆ ของแต่ละชาติ ได้แก่ วันสำคัญ เดือนที่มีความหมายพิเศษ วันพิเศษ ปีพิเศษต่าง ๆ เช่น วันขึ้นปีใหม่ วันเข้าพรรษา วันออกพรรษา วันจักรี วันเฉลิมพระชนมพรรษา ปีธรรงค์วัฒนธรรมไทย ฯลฯ เป็นต้น

๓. สารคดีประวัติศาสตร์ (Historical Features) เป็นเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ที่นำมาเขียนขึ้นเพื่อย้ำเตือนจิตสำนึกของอนุชนรุ่นหลัง หรือเพื่อย้ำให้เห็นความสำคัญของเรื่องราวต่าง ๆ ให้ผู้คนในชาติได้ตระหนักถึงความสำคัญของเรื่องราว ดังกล่าวนั้น เช่น สงครามยุทธหัตถี การเสียกรุงศรีอยุธยา การสร้างกรุงเทพมหานคร เป็นต้น

เรื่องราวต่าง ๆ เหล่านี้เป็นเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ที่นำมาเขียนในแง่มุมใหม่ ๆ ได้เสมอ ทั้งนี้เพราะเมื่อเวลาผ่านไป พรรคนะต่าง ๆ ก็อาจจะเปลี่ยนไป ทำให้เกิดความคิดและมุมมองใหม่ ๆ อยู่เสมอ

๔. สารคดีท่องเที่ยว (Travel Features) เป็นการนำเรื่องราวที่พบเห็นจากการท่องเที่ยวมาเขียนถึงในแง่มุมต่าง ๆ ตามแต่พรรคนะของนักเขียนแต่ละคน

๕. สารคดีแนะนำวิธีทำ (How-to-do Features) เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการแสดงขั้นตอน การทำสิ่งหนึ่ง เช่น การผลิตกีตาร์ การทำขนม การตัดเย็บเสื้อผ้า หรืออาหารพิเศษต่าง ๆ เป็นต้น

๖. สารคดีเด็ก (Children Stories) เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องถึงเรื่องราวของเด็ก อาจจะเป็นจิตวิทยาเด็ก การเลี้ยงดู การใช้แรงงานเด็ก หรือเรื่องอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับเด็กโดยตรง

๗. สารคดีสตรี (Women Stories) เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องถึงสตรีในแง่มุมต่าง ๆ เช่น สตรีกับการพัฒนา บทบาทของสตรีในยุคปัจจุบัน สตรีกับการเมือง เป็นต้น

๘. สารคดีเกี่ยวกับสัตว์ (Animal Stories) เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับสัตว์ในแง่ของการให้ควา มรู้ เป็นสาระ เช่น ฝูงทอง เทพธิดา แห่งป่าสยาม (สารคดีเกี่ยวกับเรื่องผีเสื้อ) ค้างคาวกิตติ (เรื่องของ ค้างคาวที่เล็กที่สุดในโลก) เป็นต้น

๙. สารคดีความทรงจำ (Memory) เป็นเรื่องราวของความทรงจำในอดีตที่มีความสำคัญ สำหรับสังคมที่ผู้เล่าได้ฟื้นความหลังให้ผู้เขียนนำมาเขียนเผยแพร่หรืออาจจะเขียนเองจากความทรงจำ ของตนก็ได้ เช่น การอพยพหนีสงคราม การละเล่นสมัยก่อน พิธีกรรมเก่า ๆ เป็นต้น

๑๐. สารคดีจดหมายเหตุ (Archives) เป็นเรื่องของการบันทึกเหตุการณ์สำคัญทาง ประวัติศาสตร์ อาจจะเป็นทางราชการ หรือกึ่งราชการก็ได้

วนิดา บำรุงไทย (๒๕๔๕ : ๑๑) แบ่งสารคดีเป็นประเภทใหญ่ ๆ จำนวน ๕ ประเภทโดย คำนึงถึงลักษณะและรูปแบบเฉพาะตัวของงานเขียนสารคดี การแบ่ง ประเภทสารคดีจึงครอบคลุม เนื้อหาและวิธีการเขียนสารคดีแต่ละชนิดของงาน ดังนี้

๑. บทความสารคดี
๒. สารคดีวิชาการ
๓. สารคดีบันทึกการท่องเที่ยว
๔. สารคดีประวัติบุคคล
๕. สารคดีเล่าประสบการณ์

สรุปได้ว่า การแบ่งประเภทของสารคดีมีหลักเกณฑ์ในการแบ่งตามจุดมุ่งหมายของการเขียน ลักษณะของเนื้อหา วิธีการเขียน และการเรียบเรียงเนื้อเรื่องสารคดี ดังนั้นการแบ่งประเภทของ สารคดีจึงแตกต่างกันตามเกณฑ์ที่กำหนด

๒.๑.๓. ลักษณะเนื้อหาของสารคดี

เนื้อหาของสารคดีเขียนจากความรู้หรือประสบการณ์ที่เป็นข้อเท็จจริง แต่ให้ความเพลิดเพลิน ที่ทำให้ผู้อ่านเกิดความสนใจและมีความสนุกสนานกับความรู้ไปด้วย

ชลอ รอดลอย (๒๕๕๑ : ๔๙) ได้อธิบายลักษณะของเนื้อหาสารคดีแต่ละประเภท สรุปได้ดังนี้

๑. สารคดีประเภทชีวประวัติ สารคดีที่เล่าเรื่องของคนอื่น อาจจะพูดถึงประวัติความเป็นมา หลักการหรืออุดมคติที่ใช้ในการดำรงชีวิต ความสำเร็จ ความล้มเหลวในการดำเนินชีวิตของบุคคล นั้น ๆ และผลงานของบุคคลต่าง ๆ อย่างสั้น ๆ ถ้าเป็นการเล่าเรื่องของตัวเอง ผู้เขียนอาจเขียน เรื่องราว หรือเหตุการณ์ที่เกี่ยวข้องกับตนเองโดยตรง เรียกว่า สารคดีประเภทอัตชีวประวัติ

๒. สารคดีประเภทบทความ เป็นสารคดีที่มีเนื้อหาที่คนส่วนใหญ่สนใจ อาจจะมีการวิเคราะห์ ข้อดีข้อเสียของเรื่องใดเรื่องหนึ่ง เพื่อเสนอความรู้ ความคิด หรือความเพลิดเพลิน

๓. สารคดีประเภทความเรียง เนื้อหาจะเป็นผู้เขียนแสดงความคิดเห็น และแสดงความรู้สึกให้ปรากฏออกมา เป็นเรื่องที่มีคุณค่าด้านแง่คิดในเชิงปรัชญาเกี่ยวกับโลกและชีวิต เป็นสิ่งที่ผู้เขียนได้พบเห็น หรือประสบการณ์ต่าง ๆ ซึ่งอาจไม่สำคัญสำหรับคนอื่น เพราะว่าผู้เขียนอาจใช้เหตุการณ์ หรือเรื่องเล็ก ๆ ในชีวิตประจำวันมาเล่าเป็นอุทธา เหตุการณ์ที่ทำให้ผู้อ่านเข้าใจความหมาย คุณค่า และแนวทางในการดำเนินชีวิตได้เสมอ

๔. สารคดีท่องเที่ยว เนื้อหาจะเป็นประสบการณ์ของผู้เขียนในสถานที่ต่าง ๆ จึงจะเกี่ยวข้องกับสภาพแวดล้อม สังคม วัฒนธรรม ประเพณี สถานที่สำคัญ วิถีชีวิต สิ่งแปลกตา และประสบการณ์หรือความคิดเห็นต่าง ๆ ของผู้เขียนที่นำมาเล่าให้ผู้อ่านสนุกสนานกับเรื่องที่ได้ท่องเที่ยว

วนิดา บำรุงไทย (๒๕๔๕ : ๑๑๔) กล่าวในแง่ของแนวเรื่องและแนวเนื้อหาของสารคดีในเรื่องประสบการณ์ที่เป็นที่สนใจของผู้อ่าน มีแนวเรื่องหรือเนื้อหาในลักษณะต่าง ๆ ดังนี้

๑. สารระหรือเรื่องราวแปลกใหม่

๒. บุคคลมีชื่อเสียง เนื่องจากบุคคล ที่มีชื่อเสียงย่อมเป็นจุดสนใจอยู่แล้ว เรื่อง ประสบการณ์ของบุคคลเหล่านี้ อาจเป็นนักการเมือง นักร้อง นักแสดง ฯลฯ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องเล็กเรื่องใหญ่อย่างไร ก็มักมีผู้ให้ความสนใจเสมอ

๓. เรื่องประสบการณ์ของบุคคลในอาชีพที่จำกัด หรือไม่เป็นที่รับรู้มากนัก

๔. เรื่องประสบการณ์ที่น้อยคนจะมีโอกาสได้พบ

๕. เรื่องประสบการณ์แนวตื่นเต้น ผจญภัย

๖. เรื่องประสบการณ์ร่วมของคนทั่ว ๆ ไป แม้จะเป็นประสบการณ์ธรรมดา ๆ ที่คนส่วนใหญ่มีโอกาสประสบพบเห็น

วนิดา บำรุงไทย (๒๕๔๕ : ๙๒) กล่าวว่า สารคดีบันทึกการท่องเที่ยวมีลักษณะเป็นข้อเขียนบันทึกเรื่องราวและประสบการณ์จากการเดินทางท่องเที่ยวของผู้เขียน และในความหมายกว้าง ๆ ยังครอบคลุมถึงเรื่องเล่าประสบการณ์ใช้ชีวิตในต่างแดน แม้จะมีใช้การเดินทางไปเที่ยวโดยตรง กล่าวในแง่เนื้อหา สารคดีบันทึกการท่องเที่ยวมีขอบข่ายที่กว้างขวางครอบคลุมทุกสาระ เรื่องราวชีวิตความเป็นอยู่ของมนุษย์ เช่น ประวัติศาสตร์ โบราณคดี สถาปัตยกรรม วิทยาศาสตร์ ภูมิศาสตร์ สัตววิทยา มานุษยวิทยา ชีววิทยา ศิลปะ และวรรณคดี เป็นต้น

สรุปได้ว่า เนื้อหาของงานเขียนสารคดีจะเป็นข้อมูลที่เป็นข้อเท็จจริง ซึ่งเป็นไปตามลักษณะของเนื้อหาสารคดีแต่ละประเภท เช่น สารคดีประเภทชีวประวัติ เนื้อหาก็คจะเป็นผลงานหรือเรื่องสำคัญที่เกี่ยวกับบุคคลนั้น ๆ และการดำเนินชีวิตเป็นต้น สารคดีประเภทการท่องเที่ยวมีเนื้อหาแนะนำสถานที่สำคัญหรือจุดเด่นของสถานที่หรือประเทศที่ผู้เขียนได้เดินทางไปท่องเที่ยว โดยกล่าวถึงผู้คน วัฒนธรรม ประเพณีในสถานที่ที่ไปท่องเที่ยวด้วย และสารคดีประเภทเล่าประสบการณ์ มักจะมีเนื้อหาที่เกี่ยวกับเรื่องราวต่าง ๆ ที่แปลกใหม่ หรือเป็นเนื้อหาที่เกี่ยวกับบุคคลในอาชีพที่จำกัด เด่นที่สุดก็คือเนื้อหาที่คนธรรมดาพบยาก มีคุณค่าแก่ผู้อ่านเป็นอย่างมาก

๒.๒ บทบาท และคุณค่าของสารคดี

สารคดีเป็นวรรณกรรมร้อยแก้วซึ่งมีบทบาทและคุณค่าเช่นเดียวกับวรรณกรรมประเภทอื่น ๆ ดังที่นักวิชาการได้อธิบายไว้ดังนี้

๒.๒.๑ บทบาทของวรรณกรรมสารคดี

ถวัลย์ มาตรฐาน (๒๕๔๕ : ๒๑) กล่าวว่า ปัจจุบันสังคมไทยก้าวเข้าสู่ยุคของการปฏิรูป การศึกษาเพื่อสร้างสังคมไทยให้เป็นสังคมแห่งภูมิปัญญา และการเรียนรู้ตลอดชีวิต มนุษย์จึงมีความ จำเป็นที่จะต้องได้รับการศึกษา ทั้งจากการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระ บบ และการศึกษาตาม อุตสาหกรรมกันมากยิ่งขึ้น ประกอบกับโลกยุคโลกาภิวัตน์ (Globalization) ซึ่งถือว่าเป็นยุคของข้อมูล ข่าวสารที่มีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ความรู้ใหม่ ๆ เรื่องราวใหม่ ๆ เกิดขึ้นอยู่ทุกวินาที ดังนั้น เรื่องราวที่เป็นสาระความรู้เช่นนี้ได้กลายมาเป็นข้อมูลสำคัญที่มนุษย์จะต้องติดตามความเคลื่อนไหว ดังกล่าวให้ทัน โดยเฉพาะมนุษย์ที่จะต้องปฏิบัติงานที่ต้องอาศัยความรู้เป็นหลักด้วยแล้ว ยังมี ความจำเป็นเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องคอยติดตามสิ่งที่เป็นสาระประโยชน์ดังกล่าว ทั้งจากการฟัง และจาก การอ่านมากเป็นพิเศษ ถึงแม้ว่าโลกจะเจริญก้าวหน้าไปมากมายเพียงใดก็ตามที่ แต่เอกสารการเรียนรู้ ที่สำคัญที่สุดก็ยังคงเป็นวรรณกรรม ยังต้องการค้นคว้าหาข้อมูลในแง่มุมต่าง ๆ เพื่อศึกษาค้นคว้าได้ โดยสะดวก ประกอบกับมีคุณค่าแก่โลกมนุษย์ ได้บันทึกไว้ให้มนุษย์หลัง ๆ ได้ศึกษา สารคดีได้บันทึก เรื่องราวต่าง ๆ ที่เป็นค วามจริง มีวิธีเขียนที่แตกต่างไป และมีการบันทึกเรื่องราว หรือการเขียน เรื่องราวที่มีสาระทางความรู้เป็นหลัก

สุทธิ ชัดติยะ (๒๕๕๒ : ๑๑) กล่าวว่า งานเขียนมีความสำคัญต่อการสื่อสารของมนุษย์ใน โลก ปัจจุบันที่มีความเจริญก้าวหน้า เพราะว่าการเขียนรวมทั้งการเขียนสารคดี มีความจำเป็นอย่างยิ่งต่อ การสื่อสารในชีวิตประจำวัน และเป็นเครื่องมือสำคัญในการวัดความเจริญทางวัฒนธรรมและ อารยธรรมของมนุษย์ในแต่ละยุคสมัยที่ถ่ายทอดมรดกทางด้านสติปัญญาของมนุษย์เป็นสื่ อที่ แพร่กระจายความคิดให้กว้างไกล

วิทยา ดำรงเกียรติ ตีศักดิ์ (๒๕๓๑ : ๑) กล่าวว่า งานเขียนเป็นวรรณกรรมที่เป็นเครื่อง แสดงออกของความรู้ ความคิด และความรู้สึกของมนุษย์ เป็นเครื่องมือสำคัญในการวัดความเจริญ หรืออารยธรรมของมนุษย์ในแต่ละยุคแต่ละสมัย เป็นเครื่องมือใช้ สำหรับสื่อสารทั้งเรื่องในอดีต และ อนาคต การเขียนส่งเสริม เป็นเครื่องมือที่ใช้สนองความปรารถนาของมนุษย์ เช่น ความรัก ความ เข้าใจเป็นต้น เป็นเครื่องมือสำคัญทางวัฒนธรรมที่ถ่ายทอดมรดกทางด้านสติปัญญาของมนุษย์ เป็น สื่อที่ช่วยแพร่กระจายความความรู้ความคิดกว้างไกล และได้รวดเร็ว เป็นสื่อกลางที่ให้ความรู้ความคิด และความเพลิดเพลินแก่คนทุกเพศทุกวัย เป็นบันทึกทางสังคมที่ให้คุณประโยชน์แก่คนรุ่นปัจจุบัน และอนาคต ยังเป็นงานอาชีพที่สำคัญอย่างหนึ่งในปัจจุบัน

ธัญญา สังขพันธ์ (๒๕๔๘: ๑๓) กล่าวว่า ในยุคสมัยที่เรียกว่า “ยุคสังคมข้อมูลข่าวสาร” (information society) สาระความรู้กลายเป็นปัจจัยสำคัญในการดำเนินชีวิตของผู้คน ไม่ยิ่งหย่อนไป กว่าปัจจัยพื้นฐานด้านอื่น บทบาทของสารคดีจึงเพิ่มมากขึ้น กลายมาเป็นเครื่องมือใ นการสื่อสาร ความรู้ ความเข้าใจ ในหลายลักษณะ ทั้งในสื่อสิ่งพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ และภาพยนตร์ เนื้อหาสาระ ส่วนใหญ่มุ่งให้ความรู้ กระตุ้นสำนึกต่อสังคมมากกว่าจะเสนอเพื่อความเพลิดเพลินเพียงอย่างเดียว เนื้อหา

สารคดีกล่าวมีความครอบคลุมในด้านต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นชีวิตสังคม เศรษฐกิจ วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อมและธรรมชาติ ตลอดจนเทคโนโลยีและวิทยาการใหม่ ๆ ที่พัฒนาอย่างรวดเร็ว และซับซ้อนมากยิ่งขึ้น

สรุปได้ว่า สารคดีได้พัฒนาและคลี่คลายมาเป็นลำดับ ทุกวันนี้สารคดีไม่ได้เป็นเพียงงานเขียนที่มุ่งนำเสนอสาระความรู้แก่ผู้อ่านเพียงอย่างเดียวเท่านั้น สารคดีในสื่อสิ่งพิมพ์มีบทบาททั้งทางตรงและทางอ้อมต่อภารกิจทั้งสี่ด้านของสื่อมวลชน คือ ให้ข่าวสารที่เป็นปัจจุบันให้ความรู้ความเข้าใจในสิ่งที่เกี่ยวข้องกับสิ่งที่ผู้อ่านสนใจ ให้ความเพลิดเพลินในการรับข่าว สารความรู้ นั้น ด้วยลีลาการเล่าเรื่องที่น่าติดตาม และเป็นช่องทางการสื่อสารกระตุ้นจิตสำนึกที่ดีมีประโยชน์ต่อสังคม

๒.๒.๒ คุณค่าของสารคดี

สารคดีเป็นวรรณกรรมที่มีคุณค่าเช่นเดียวกับวรรณกรรมประเภทอื่น ๆ ทำให้ผู้อ่านได้รับความรู้ ทั้งด้านการคิดวิเคราะห์ และด้านความรู้รอบตัว สามารถแบ่งเป็น ๓ ประการย่อย ๆ ดังต่อไปนี้

๑. คุณค่าทางด้านปัญญา

วรรณกรรมเกือบทุกเรื่องผู้อ่านจะได้รับความคิด ความรู้เพิ่มขึ้นไม่มากก็น้อย มีผลให้สติปัญญาแตกฉาน ทั้งทางด้านวิทยาการ ความรู้รอบตัว ความรู้เท่าทันคน ความเห็นอกเห็นใจต่อเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน ให้ข้อคิดต่อผู้อ่าน ขยายทัศนคติให้กว้างขึ้น บางครั้งก็ทำให้ทัศนคติที่เคยผิดพลาดกลับกลายเป็นถูกต้อง เช่น มีทัศนคติว่าคนยิวเป็นคนตระหนี่ เห็นแก่ตัว พาให้สังคมนั่งเกียจคร้านได้อ่านเรื่อง The Diary of a Young Girl แต่งโดย แอนน์ แฟรง ก์ (Anne Frank) (แปลเป็นภาษาไทย ชื่อ บันทึกลับของแอนน์ แฟรง ก์ โดยสังวรณ์ ไกรฤกษ์) หรือเรื่อง Child of the Holocaust แต่งโดย แจ็ค คูเปอร์ (Jack Kuper) (แปลเป็นภาษาไทย ชื่อ เลือดเกิดเป็นยิว โดย จำเนียร สิทธิดำรงค์) และเรื่อง Mon Ami Frederic แต่งโดย ฮันส์ ปีเตอร์ ไรซ์เตอร์ (แปลเป็นภาษาไทยชื่อเฟรดคอริก เพื่อนรัก โดย งามพรรณ เวชชาชีวะ) เป็นต้น ซึ่งเป็น สารคดีที่ถ่ายทอดโดยเด็กชาวยิว เมื่ออ่านแล้วเกิดความรู้สึกสงสารคนยิว ในฐานะเป็นเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน ทัศนคติเดิมที่มีต่อยิวก็เปลี่ยนแปลงไป (“ความสำคัญและคุณค่าของวรรณกรรม” ๒๕๕๑ : ออนไลน์)

๒. คุณค่าทางด้านอารมณ์

สารคดีให้ความบันเทิงใจด้วยกลวิธีการแต่งและการใช้ภาษา สารคดีบางเรื่องให้อารมณ์ถ่ายทอดความรู้สึกและอารมณ์ด้วยวิธีการใช้ถ้อยคำที่มีชีวิตจิตใจ ทำให้ผู้อ่านเกิดอารมณ์คล้อยตาม ได้รับรสสุนทรียภาพ เกิดแรงบันดาลใจที่ผู้ประพันธ์ถ่ายทอดมาอย่างผู้อ่าน ซึ่งผู้อ่านจะตีความวรรณกรรมนั้น ๆ ออกมาซึ่งอาจจะตรงหรือคล้อยกับผู้ประพันธ์ก็ได้ เช่น อารมณ์เศก อารมณ์รัก อารมณ์โกรธ เคียดแค้น เป็นต้น สารคดีจึงเป็น วรรณกรรม ที่เป็นเครื่องขัดเกลาอัธยาศัย และกล่อมเกลาอารมณ์ให้หายความหมักหมม คลายความกังวล และความหมกมุ่น ในจิตใจให้เกิดความผ่องแผ้วทำให้รู้สึกชื่นบาน และร่าเริงในชีวิต ทำให้หายจากการมีจิตใจที่คับแคบ รู้ค่าความงามของธรรมชาติ ความมีระเบียบเรียบร้อย ความดี ความงาม และความจริงหรือสัจธรรม ที่แฝงอยู่กับความรื่นเริงบันเทิงใจ หรือหัวเราะกับคำพูดในหนังสือนั้นมีผลดีทางด้านอารมณ์ แต่วรรณกรรมมิใช่การสั่งสอนโดยตรง มิใช่การการโฆษณาชวนเชื่อ การปลุกสำนึกเชิงสังคม อาจจะทำได้ดีที่ สุดด้วยวิธีการของ

ศิลปะก็ได้ เพราะการเปลี่ยนใจของมนุษย์นั้น คงไม่มีวิธีใดดีกว่าจับใจเขาเสียก่อนด้วยสุนทรียอารมณ์ (“ความสำคัญและคุณค่าของวรรณกรรม” ๒๕๕๑ : ออนไลน์)

๓. คุณค่าทางด้านแง่คิด

สารคดีเป็นวรรณกรรมที่มีเนื้อหาเป็น ข้อเท็จจริงเป็น หลักฐาน ทำให้ผู้อ่านได้ทราบความจริงเกี่ยวกับความเปลี่ยนแปลงทุก ๆ ทางของสังคม เช่น ค่านิยม หรือความรู้สึก ความคิด หรือความเชื่อของมนุษย์ที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งที่มนุษย์เชื่อว่า มีความหมายหรือมีความสำคัญต่อตนหรือกลุ่มของคน ค่านิยมจะเป็นตัวกำหนด พฤติกรรมแบบแผนการดำเนินชีวิตของบุคคล นอกจากนี้แล้ว สารคดียังสะท้อนให้เห็นทรศนะของผู้เขียน ผู้อ่านสามารถนำแนวคิดและประสบการณ์จากเรื่องที่อ่านไปประยุกต์ใช้หรือแก้ปัญหาในชีวิตประจำวันได้ เช่น สารคดีท่องเที่ยวของ “นั้วกลม” มีผลการวิเคราะห์เนื้อหาและกลวิธีการใช้ภาษา ปรากฏว่าเป็นสารคดีท่องเที่ยวที่มีเนื้อหาที่เกี่ยวกับทรศนะของผู้เขียนที่เกี่ยวกับโลก และชีวิต ผู้เขียน ให้ข้อคิดว่าโลกคือแหล่งเรียนรู้ และสิ่งที่มีชีวิตต่าง ๆ ในโลกล้วนต้องพึ่งพากัน สิ่งแวดล้อมถูกทำลายลงด้วยน้ำมือมนุษย์ และผู้เขียนเน้นทรศนะที่มีต่อชีวิตเป็นหลัก กล่าวว่ มนุษย์ต้องมีความสัมพันธ์กับผู้อื่น มนุษย์มีชีวิตไม่ยืนยาว มนุษย์มีความ ผืนและความหวัง มนุษย์ต้องพบอุปสรรค ฯลฯ เนื้อหาเหล่านี้มีคุณค่าในด้านการให้แง่คิดแก่ผู้อ่าน ทั้งเป็น การจรรโลงใจแก่ผู้อ่านเมื่อพบกับปัญหาอุปสรรคได้ด้วย

สรุปได้ว่า วรรณกรรม มีคุณค่าในด้านการ เป็นเครื่องมือสำคัญวัดความเจริญทางวัฒนธรรม และอารยธรรมของมนุษย์ และถ่ายทอด ความรู้เป็น มรดกทางด้านสติปัญญาของมนุษย์ เป็นสื่อที่แพร่กระจายความคิดให้กว้างไกล วรรณกรรมประเภทสารคดีมีคุณค่าเช่นเดียวกับวรรณกรรมอื่น ๆ และยิ่งแยก เป็นประเภทย่อย ๆ ได้ แต่โดยรวมแล้วสามารถแบ่งคุณค่าเป็น ๓ ด้านใหญ่ ๆ ได้แก่ คุณค่าทางด้านปัญญา คุณค่าทางด้านอารมณ์ และคุณค่าทางด้านแง่คิด

๒.๓ ความรู้เกี่ยวกับรางวัลนายอินทร์อะวอร์ด

การศึกษาวรรณกรรมสารคดีที่ได้รับรางวัลนายอินทร์อะวอร์ด จำเป็นต้องศึกษาประวัติความเป็นมา และข้อมูลอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง จะช่วยให้เข้าใจและวิเคราะห์เนื้อหาของสารคดีที่ได้รับรางวัลได้ถูกต้องยิ่งขึ้น ดังนี้

๒.๓.๑ ประวัติความเป็นมาของรางวัลนายอินทร์อะวอร์ด

รางวัลนายอินทร์อะวอร์ดเป็นรางวัลวรรณกรรมที่จัดขึ้นโดยร้านนายอินทร์ เป็นร้านค้าปลีกหนังสือในเครือบริษัทอมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน) โดยมุ่งหวังให้เป็นเวทีแสดงความสามารถของนักเขียน อีกทั้งเป็นแรงสนับสนุนให้เกิดงานเขียนใหม่ ๆ ที่มีคุณภาพในสังคมไทยจัดประกวดครั้งแรกเมื่อ พ.ศ. ๒๕๔๒ ต่อเนื่องจนกระทั่งปัจจุบัน

รางวัลนายอินทร์อะวอร์ดแบ่งประเภทของผลงานที่เข้าประกวดเป็น ๖ ประเภท ดังนี้

๑. ประเภทสารคดี
๒. ประเภทนิทานภาพสำหรับเด็ก
๓. ประเภทวรรณกรรมเยาวชน
๔. ประเภทเรื่องสั้น

๕. ประเภทวีนิพนธ์

๖. ประเภทนวนิยาย

ในแต่ละประเภทตัดสินผลงานส่งเข้าประกวดเฉพาะรางวัลยอดเยี่ยมรางวัลเดียว โดยผู้ได้รับรางวัลจะได้รับโล่พระราชทานจากสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี พร้อมเงินรางวัล ๕๐,๐๐๐ บาท และยังจะได้รับค่าลิขสิทธิ์ร้อยละ ๑๐ ในการจัดพิมพ์เป็นหนังสือจากสำนักพิมพ์ในเครืออมรินทร์ ส่วนผลงานที่เข้ารอบสุดท้ายก็มีสิทธิ์ได้รับการพิจารณาจัดพิมพ์เผยแพร่ด้วย (“ความเป็นมาราวีลนายอินทร์อะวอร์ด” ๒๐๑๒ : ออนไลน์)

สรุปได้ว่า รางวัลนายอินทร์อะวอร์ดจัดขึ้นต่อเนื่องจนถึงปัจจุบัน เป็นรางวัลที่แสดงถึงผลงานที่มีคุณภาพและมีการสนับสนุนให้พิมพ์เผยแพร่ต่อไป เพราะเป็นหนังสือที่มีคุณภาพ มีคุณค่าเหมาะสมกับการได้รับรางวัลยอดเยี่ยม ได้รับโล่พระราชทานจากสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี พร้อมเงินรางวัล และการตีพิมพ์เผยแพร่อย่างกว้างขวาง

๒.๓.๒ วัตถุประสงค์และคุณสมบัติของงานที่ส่งงานเข้าประกวดรางวัลนายอินทร์อะวอร์ด

วัตถุประสงค์ของการมอบรางวัลนายอินทร์อะวอร์ด คือ

๑. เพื่อสร้างและส่งเสริมต้นฉบับงานเขียนของนักเขียนทั้ง ๖ ประเภทให้ได้มา ซึ่งการจัดพิมพ์หนังสือเล่มที่ดี และได้ นักเขียนที่มีคุณภาพระดับวงการ โดยการสนับสนุนส่งเสริมอย่างต่อเนื่องในทุกกระบวนการขั้นตอน ทั้งยังดำเนินการให้สมกับคำขวัญของโครงการประกวดรางวัลที่ว่า "มากกว่ารางวัลคือโอกาส"

๒. เพื่อส่งเสริมและประชาสัมพันธ์ร้านนายอินทร์ และธุรกิจหนังสือเล่มของสำนักพิมพ์ในเครืออมรินทร์ที่ดำเนินธุรกิจหนังสือเพื่อการเรียนรู้ของสังคมให้เป็นที่รู้จักอย่างแพร่หลายด้วย ผลงานการบริการและหนังสือเล่มที่มีคุณภาพ

รางวัลนายอินทร์อะวอร์ด กำหนดรับผลงานต่าง ๆ เข้าประกวดล่วงหน้า ๑ ปี มีกำหนดปิดรับผลงานภายในพฤศจิกายนของปีก่อนหน้า และประกาศผลรางวัลในเดือนมิถุนายนหรือกรกฎาคมของปีที่ประกาศรางวัล อย่างไรก็ตาม ในแต่ละปีอาจไม่มีผลงานใดที่ได้รับรางวัลยอดเยี่ยมของการประกวดประเภทนั้นเลย

นอกจากนี้แล้ว ได้กำหนดคุณสมบัติของงานและสรุปเฉพาะที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยครั้งนี้ โดยมีรายละเอียด ดังนี้

๑. เป็นงานริเริ่มสร้างสรรค์ของผู้เขียนผู้วาดใช้ภาษาไทยเป็นหลักมิใช่งานแปลแปลงหรือลอกเลียนผู้อื่น ไม่ละเมิดลิขสิทธิ์ทางปัญญาของผู้อื่น

๒. ผลงานที่ส่งเข้าประกวดต้องไม่เคยได้รับการเผยแพร่ในสื่อสาธารณะ สื่อสิ่งพิมพ์ และสื่ออิเล็กทรอนิกส์

(“รางวัลนายอินทร์อะวอร์ด ครั้งที่ ๑๔ ประจำปีพุทธศักราช ๒๕๕๖” ๒๐๑๒ : ออนไลน์)

สรุปได้ว่า การมอบรางวัลนายอินทร์อะวอร์ด โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างและส่งเสริมงานเขียนของนักเขียนใหม่ และยังกำหนดคุณสมบัติของงานเขียนที่เข้าประกวดที่ทำให้เห็นได้ว่า ผลงานที่ได้รับรางวัลนายอินทร์อะวอร์ดเป็นผลงานที่ดีและมีคุณภาพ

๒.๔ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องประกอบด้วยงานวิจัยเกี่ยวกับสารคดี และงานวิจัยเกี่ยวกับวรรณกรรมที่ได้รับรางวัล มีสาระสำคัญดังนี้

๒.๔.๑ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสารคดี

จากการศึกษาค้นคว้างานวิจัยเกี่ยวกับสารคดีมีดังนี้

วิชราภรณ์ สุวรรณวารวกร (๒๕๕๔) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การวิเคราะห์วรรณกรรมเยาวชน แวนแก้วประเภทสารคดี พ.ศ. ๒๕๔๖ - ๒๕๕๒ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาเนื้อหาและกลวิธีการเขียน การใช้ภาษาและคุณค่าในวรรณกรรมเยาวชนที่ได้รับรางวัลแวนแก้ว ประเภทสารคดีอัตชีวประวัติ พ.ศ. ๒๕๔๖-๒๕๕๒ จำนวน ๕ เล่ม ผลการศึกษาพบว่าวรรณกรรมเยาวชนรางวัลแวนแก้วประเภทสารคดีอัตชีวประวัติทั้ง ๕ เล่มมีวัตถุประสงค์เพื่อถ่ายทอดประสบการณ์ ชีวิตของผู้เขียนตลอดจนวิถีชีวิต วัฒนธรรมและประเพณีในท้องถิ่น ได้แก่เรื่อง วันวารของแม่ เมื่อยา ยอายุเท่าหนู และ บ้านชายทุ่ง มีวัตถุประสงค์เพื่อถ่ายทอดความรู้ ความสามารถและประสบการณ์ในเรื่องของการเป็นนักเรียน เปียโนและนักวิ่งตลอดจนเทคนิคต่าง ๆ ในเรื่องนั้นเพียงอย่างเดียว ได้แก่ เรื่องศิลปินวัยใส และ ใต้ฝุ่น ส่วนเนื้อหาของวรรณกรรมเยาวชนรางวัลแวนแก้วประเภทสารคดีอัตชีวประวัติทั้ง ๕ เล่ม กล่าวถึงความรู้ด้านดนตรีและกรีฑา ข้อมูลเกี่ยวกับสถานที่ การศึกษา วิถีชีวิตความเป็นอยู่ ขนบธรรมเนียม ประเพณี ความเชื่อ การเกษตร การแสดงและการละเล่น ความรู้ทางพฤกษศาสตร์ ความรู้เกี่ยวกับภาษา และการแสดงทหรสนะหรือความคิดเห็น ด้านกลวิธีการใช้ภาษาในวรรณกรรมเยาวชนรางวัลแวนแก้วประเภทสารคดีอัตชีวประวัติทั้ง ๕ เล่ม พบว่า มีการใช้คำและสำนวนไทย ใช้ภาพพจน์แบบอุปมาเป็นส่วนใหญ่ ใช้โวหารแบบบรรยายโวหาร อธิบายโวหาร สาธกโวหาร และพรรณนาโวหาร ในการเล่าเรื่อง ใช้บรรยายโวหารเป็นหลัก มีการใช้ภาษาระดับทางการ กึ่งทางการ และภาษาระดับสนทนา โดยใช้ภาษาระดับกึ่งทางการและระดับสนทนาเป็นส่วนใหญ่ คุณค่าที่ได้รับจากวรรณกรรมเยาวชนรางวัลแวนแก้วประเภทสารคดีอัตชีวประวัติทั้ง ๕ เล่มมี ๓ ประการคือ คุณค่าด้านการให้ความรู้ คุณค่าด้านการให้ความบันเทิง และคุณค่าด้านการให้แง่คิด

กันยารัตน์ ผ่องสุข (๒๕๕๓) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องเนื้อหาและกลวิธีทางภาษาในงานเขียนสารคดีท่องเที่ยวของ “นิ้วกลม” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาเนื้อหาและกลวิธีทางภาษา ในสารคดีท่องเที่ยวของนิ้วกลม จากงานเขียนสารคดีท่องเที่ยวจำนวนทั้งสิ้น ๖ เล่ม ผลการวิจัยพบว่า ด้านเนื้อหา ๑ นิ้วกลมเสนอข้อมูลหลัก ๒ ประการคือ ๑) ข้อมูลเกี่ยวกับการท่องเที่ยว และ ๒) ทหรสนะของผู้เขียน ข้อมูลเกี่ยวกับการท่องเที่ยวประกอบด้วย ๑) ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับสถานที่ท่องเที่ยว ๒) คำแนะนำสำหรับนักเดินทาง ๓) เกร็ดเสริม ส่วนทหรสนะของผู้เขียนประกอบด้วย ๑) ทหรสนะเกี่ยวกับโลก และ ๒) ทหรสนะเกี่ยวกับชีวิต นิ้วกลมได้เน้นการนำเสนอทหรสนะของผู้เขียนมากกว่าเสนอข้อมูลเกี่ยวกับการท่องเที่ยว และแม้แต่การนำเสนอข้อมูลการท่องเที่ยว บางครั้ง นิ้วกลมก็ยังสามารถเชื่อมโยงเข้าสู่ประเด็นทหรสนะเกี่ยวกับโลก และชีวิต ทหรสนะเกี่ยวกับโลก ได้แก่ ๑) โลกคือแหล่งเรียนรู้ ๒) โลกและสิ่งมีชีวิตต่าง ๆ ในโลกล้วนต้องพึ่งพากัน ๓) โลกและสิ่งแวดล้อมถูกทำลายลงด้วยน้ำมือมนุษย์ และ ๔) โลกเป็นของสิ่งที่มีชีวิตในวัยหนุ่มสาว ส่วนทหรสนะเกี่ยวกับชีวิตซึ่งเป็นทหรสนะที่นิ้วกลมเน้นมากที่สุดประกอบด้วย ๑) มนุษย์ควรเข้าใจชีวิตในด้านต่าง ๆ คือ มนุษย์ต้องมีความสัมพันธ์กับผู้อื่น

มนุษย์มีชีวิตไม่ยืนยาว มนุษย์มีความฝันและความหวัง มนุษย์ต้องพบอุปสรรค และมนุษย์มีชีวิตอยู่ เพื่อเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ ๒) มนุษย์ควรใช้ชีวิตอย่างมีความสุข นี้วกกลมเสนอว่าความสุขเกิดจากสิ่งต่าง ๆ ได้แก่ การยอมรับความแตกต่าง การเอื้อเฟื้อแบ่งปัน การเห็นคุณค่าของตนเอง การมีมิตรภาพต่อกัน ความพอใจในสิ่งที่ตนมี การมีความหวังและศรัทธา การต่อสู้กับอุปสรรค และความสุขอยู่รอบตัว วนทางด้านกลวิธีทางภาษาพบว่า นี้วกกลมใช้กลวิธีทางภาษาที่หลากหลายและน่าสนใจในการนำเสนอ ทรศนะ ได้แก่ ๑) การเน้น ๒) การเล่นคำ ๓) การละเมิดการเกิดคู่กัน ๔) การใช้ความเปรียบ ๕) การใช้คำถามเชิงวาทศิลป์ ๖) การสรุปด้วยคำคม ๗) การกล่าวอ้างข้อความ ๘) การใช้บทสนทนา กลวิธีทางภาษาต่าง ๆ มักไม่ค่อยปรากฏ ฏอยู่อย่างโดดเด่น หากแต่มีปรากฏ ฏร่วมกับกลวิธีอื่น ๆ ในการเสนอทรศนะแต่ละครั้ง

Tan Xiao (๒๕๕๕) ศึกษาวิจัย เรื่อง การวิเคราะห์สารคดีท่องเที่ยวประเทศไทย สาธารณรัฐประชาชนจีน มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์เนื้อหาและการใช้ภาษาในหนังสือสารคดีท่องเที่ยวผู้เขียนได้เดินทางไปประเทศไทย สาธารณรัฐประชาชนจีนในช่วงเวลา พ.ศ.๒๕๔๔ ถึง พ.ศ.๒๕๕๑ จำนวน ๗ เรื่อง ผลการวิจัยพบว่า เนื้อหาของสารคดีท่องเที่ยวประเทศไทย สาธารณรัฐประชาชนจีนทั้ง ๘ เรื่องเล่าถึงการเดินทางไปท่องเที่ยวและให้ข้อมูล เกี่ยวกับสถานที่ท่องเที่ยว เป็นความรู้เกี่ยวกับสภาพภูมิศาสตร์วิถีชีวิตที่มีเอกลักษณ์และมีชื่อเสียง โดยมีความรู้ในด้านประวัติศาสตร์ วิถีชีวิตความเป็นอยู่ วัฒนธรรมของชนกลุ่มน้อย ภาษา และศิลปหัตถกรรม ได้แทรกความคิดเห็นและความรู้สึก ที่ประทับใจที่ได้มาเที่ยวสถานที่ที่มีความสวยงามและแสดงถึงอารยธรรมจีนที่มีมาช้านาน ด้านการใช้ภาษาในสารคดีท่องเที่ยว ประเทศไทย สาธารณรัฐประชาชนจีนทั้ง ๘ เรื่องนี้ ปรากฏว่าผู้เขียนนิยมใช้ภาษาระดับกึ่งทางการ ทำให้ผู้อ่านได้รับความรู้ความเพลิดเพลินไปกับการท่องเที่ยวตามผู้เขียนบันทึกด้วยการใช้บรรยายโวหารเพื่อเล่าเรื่องราวและเหตุการณ์ที่พบเห็นในการเดินทางละเอียดชัดเจน นอกจากนี้ มีการใช้ภาษาเรียกชื่อเมืองที่ผู้เขียนไปท่องเที่ยวโดยใช้ภาษาจีนกลางเป็นสำคัญ ให้ความรู้ภาษาจีนที่ถูกต้อง อีกทั้งมีการใช้คำทับศัพท์ภาษาจีนและภาษาอังกฤษเพื่อให้ออกเสียงได้ถูกต้องตามเสียงภาษาเดิม

เกศราพร มากจันทร์ (๒๕๔๘) ได้ศึกษาวิจัย เรื่องการวิเคราะห์สารคดีท่องเที่ยวประเทศไทย สาธารณรัฐประชาชนจีน พระราชนิพนธ์สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความเป็นมาของการเสด็จฯ เยือนสาธารณรัฐประชาชนจีน มีวัตถุประสงค์ที่ทรงพระราชนิพนธ์สารคดีท่องเที่ยว และวิเคราะห์รูปแบบ เนื้อหา กลวิธีการทรงพระราชนิพนธ์การใช้ภาษา และคุณค่าที่ได้รับจากพระราชนิพนธ์สารคดีท่องเที่ยวประเทศไทย สาธารณรัฐประชาชนจีนจำนวน ๙ เรื่อง ผลการวิจัยพบว่าการเสด็จฯ เยือนสาธารณรัฐประชาชนจีนแต่ละครั้งมีลักษณะสำคัญ ๒ ประการ คือ การเสด็จฯ เยือนตามคำกราบบังคมทูลเชิญ และ เสด็จพระราชดำเนินเพื่อปฏิบัติพระราชกิจตามวัตถุประสงค์ ส่วนวัตถุประสงค์สำคัญที่ ทรงพระราชนิพนธ์สารคดีท่องเที่ยว คือ เพื่อให้มีความรู้เกี่ยวกับสาธารณรัฐประชาชนจีนในด้านต่าง ๆ และเพื่อบันทึกความทรงจำและถ่ายทอดประสบการณ์เกี่ยวกับการเสด็จฯ เยือนสาธารณรัฐประชาชนจีน ซึ่งจะช่วยให้ประชาชนชาวไทยรู้จักสาธารณรัฐประชาชนจีนมากขึ้น รูปแบบของพระราชนิพนธ์สารคดีท่องเที่ยว คือ เพื่อให้มีความรู้เกี่ยวกับสาธารณรัฐประชาชนจีน มี ๒ รูปแบบ คือ รูปแบบบันทึก และรูปแบบจดหมาย พระราชนิพนธ์ส่วนใหญ่ใช้รูปแบบบันทึก เนื้อหาของพระราชนิพนธ์สารคดีท่องเที่ยว คือ เพื่อให้มีความรู้เกี่ยวกับสาธารณรัฐประชาชนจีน กล่าวถึง

เส้นทางการเสด็จพระราชดำเนิน ข้อมูลเกี่ยวกับสถานที่ ความรู้อื่น ๆ และพระราชทรงพระสนทนา กลวิธีการพระราชนิพนธ์สารคดีท่องเที่ยว คือ เพื่อให้ความรู้เกี่ยวกับสาธารณรัฐประชาชนจีน มีการตั้งชื่อเรื่อง การเปิดเรื่อง การเสนอเรื่อง การปิดเรื่อง และศิลปะการจัดรูปเล่ม กลวิธีการพระราชนิพนธ์ที่โดดเด่นที่สุดคือ การนำเสนอเรื่องให้น่าสนใจโดยสอดแทรกพระอารมณ์ขัน และการใช้ภาพประกอบที่มีสีสันสวยงามดึงดูดความสนใจ ลักษณะการใช้ภาษาในพระราชนิพนธ์สารคดีท่องเที่ยว คือ เพื่อให้ความรู้เกี่ยวกับสาธารณรัฐประชาชนจีนพบว่า มีการใช้คำและสำนวนทั้งภาษาไทย และภาษาจีน ใช้โวหารแบบบรรยายโวหาร อธิบายโวหาร และพรรณนาโวหารในการเล่าเรื่อง โดยใช้บรรยายโวหารเป็นหลัก ใช้ภาพพจน์แบบอุปมาอุปไมยมากที่สุด ปรากฏการใช้ภาษาระดับทางการ ระดับกึ่งทางการ และระดับสนทนา โดยใช้ภาษาระดับกึ่งทางการ และระดับสนทนาเป็นส่วนใหญ่ คุณค่าที่ได้รับจากพระราชนิพนธ์สารคดีท่องเที่ยว คือ เพื่อให้ความรู้เกี่ยวกับสาธารณรัฐประชาชนจีน มีทั้งคุณค่าด้านการเสนอความรู้ คุณค่าด้านการให้ความบันเทิง และคุณค่าด้านการให้แง่คิด

ดวงเนตร มีแย้ม (๒๕๔๔) ได้ศึกษาวิจัย เรื่อง การศึกษาพัฒนาการของการเขียนสารคดีท่องเที่ยวต่างประเทศ ตั้งแต่พุทธศักราช ๒๔๗๕ จนถึงพุทธศักราช ๒๕๔๐ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพัฒนาการของการเขียนสารคดีท่องเที่ยวต่างประเทศ ตั้งแต่พุทธศักราช ๒๔๗๕ จนถึง พุทธศักราช ๒๕๔๐ ด้านวัตถุประสงค์การเขียน รูปแบบ เนื้อหา กลวิธีการเขียน และการใช้ภาษา โดยศึกษาจากสารคดีท่องเที่ยวต่างประเทศจำนวน ๗๒ เรื่อง ผลการ วิจัยพบว่า วัตถุประสงค์การเขียนสารคดีท่องเที่ยวต่างประเทศตั้งแต่พุทธศักราช ๒๔๗๕ จนถึงพุทธศักราช ๒๕๔๐ แตกต่างกันดังนี้ วัตถุประสงค์การเขียนสารคดีท่องเที่ยวต่างประเทศ ตั้งแต่พุทธศักราช ๒๔๗๕ จนถึงพุทธศักราช ๒๕๕๐ คือ การเสนอสาระและความรู้ของประเทศต่าง ๆ วัตถุประสงค์การเขียนสารคดีท่องเที่ยวต่างประเทศ ตั้งแต่พุทธศักราช ๒๕๐๑ จนถึงพุทธศักราช ๒๕๑๙ คือ การแนะนำการเดินทางท่องเที่ยวในประเทศต่าง ๆ และวัตถุประสงค์การเขียนสารคดีท่องเที่ยวต่างประเทศตั้งแต่พุทธศักราช ๒๕๒๐ จนถึงพุทธศักราช ๒๕๔๐ คือ การเขียนสารคดีท่องเที่ยวเพื่อตอบสนองความต้องการของผู้อ่านที่นิยมอ่านสารคดีท่องเที่ยวต่างประเทศ รูปแบบของสารคดีท่องเที่ยวต่างประเทศ ตั้งแต่พุทธศักราช ๒๔๗๕ จนถึงพุทธศักราช ๒๕๔๐ มี ๔ รูปแบบ คือ รูปแบบเล่าเรื่อง รูปแบบจดหมาย รูปแบบบันทึก และรูปแบบผสม เนื้อหาของ สารคดีท่องเที่ยวต่างประเทศตั้งแต่พุทธศักราช ๒๔๗๕ จนถึงพุทธศักราช ๒๕๔๐ กล่าวถึงเส้นทางการท่องเที่ยว ความรู้เกี่ยวกับประเทศที่เดินทาง ประสพการณ์ที่ได้จากการท่องเที่ยว และท รรศนะของผู้เขียนสารคดีท่องเที่ยวต่างประเทศแต่ละช่วงเวลา มีองค์ประกอบดังกล่าวครบถ้วน แต่ มีสัดส่วนที่ต่างกัน กลวิธีการเขียนของสารคดีท่องเที่ยวต่างประเทศตั้งแต่พุทธศักราช ๒๔๗๕ จนถึงพุทธศักราช ๒๕๔๐ มีการเปิดเรื่อง การปิดเรื่อง การเสนอเรื่อง และการตั้งชื่อเรื่อง กลวิธีการเขียนที่โดดเด่นที่สุด คือ การเสนอเรื่อง และการตั้งชื่อเรื่อง การใช้ภาษาของสารคดีท่องเที่ยวต่างประเทศตั้งแต่พุทธศักราช ๒๔๗๕ จนถึงพุทธศักราช ๒๕๔๐ นั้นพบว่า ใช้บรรยายโวหาร พรรณนาโวหาร และอธิบายโวหารในการเล่าเรื่อง ใช้ภาพพจน์แบบอุปมา และการอ้างถึงเป็นส่วน ใหญ่ ปรากฏ ภาษาาระดับทางการ ภาษาาระดับกึ่งทางการ และภาษาาระดับสนทนา

สรุปได้ว่า ผู้วิจัยที่วิเคราะห์สารคดีต่าง ๆ ส่วนใหญ่จะนิยม ศึกษาศึกษาวิเคราะห์สารคดีด้าน ลักษณะรูปแบบ เนื้อหา วิธีเสนอเรื่อง กลวิธีในการแต่ง กลวิธีทางภาษา สำนวนภาษา และคุณค่าที่ ได้รับจากการอ่านสารคดี ก็คือความรู้และสารที่ผู้ประพันธ์สื่อมาถึงผู้อ่าน

๒.๔.๒ งานวิจัยที่เกี่ยวกับวรรณกรรมที่ได้รับรางวัล

งานวิจัยที่เกี่ยวกับวรรณกรรมที่ได้รับรางวัลนายอินทร์อะวอร์ด มีผู้วิจัยที่ได้ศึกษาวรรณกรรมเยาวชนในด้านสาระคำสอน ดังมีผลวิจัยดังนี้

อนุสรดา ดีไหว (๒๕๕๒) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง สาระคำสอนในวรรณกรรมเยาวชนรางวัลนายอินทร์อะวอร์ด ช่วงปี พ.ศ. ๒๕๔๔ – พ.ศ. ๒๕๔๗ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสาระ คำสอน กลวิธี การนำเสนอสาระคำสอนและคุณค่าที่ปรากฏในวรรณกรรมเยาวชนรางวัลนายอินทร์อะวอร์ด ช่วงปี พ.ศ. ๒๕๔๔ – พ.ศ. ๒๕๔๗ ผลการศึกษาพบว่า สาระคำสอนที่ปรากฏ ในวรรณกรรมเยาวชนรางวัลนายอินทร์อะวอร์ด แบ่งเป็น ๓ ประเภท คือ ๑) สาระคำสอนด้านคุณลักษณะเด็กและเยาวชนที่ พึงประสงค์ ได้แก่ การรู้จักเคารพสิทธิผู้อื่น การมีวุฒิภาวะทางอารมณ์ การมีจริยธรรมคุณธรรม การมีความรับผิดชอบตามวัย การรู้จักคิดอย่างมี เหตุผลรอบ ด้าน และการรู้จักช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาส ๒) สาระคำสอนด้านการเรียนรู้ทางสังคม ประกอบด้วยการยอมรับสภาพความเป็นจริงในสังคม การเรียนรู้พฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ของมนุษย์ในสังคม และการจัดการกับปัญหา และ ๓) สาระคำสอนด้านความสำคัญของครอบครัว ได้แก่ ความรักความผูกพันในครอบครัว เป็นบทบาทหน้าที่สมาชิกในครอบครัว ส่วนกลวิธีการนำเสนอสาระคำสอนที่ผู้เขียนวรรณกรรมเยาวชนนายอินทร์อะวอร์ดนิยมใช้ในวรรณกรรม แบ่งเป็น ๕ ประเภท คือ ๑) กลวิธีการยกตัวอย่างเหตุการณ์ประกอบ ทั้งเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นได้จริงในชีวิตประจำวันและเหตุการณ์สมมติ ๒) กลวิธีการตั้งคำถาม ได้แก่ การตั้งคำถามเพื่อตอบข้อสงสัยในบทสนทนา การตั้งคำถามเพื่อสร้างความรู้สึกร่วมของผู้อ่าน ๓) กลวิธีการแสดงผลของการกระทำ ๔) กลวิธีการสร้างอารมณ์ขัน ประกอบด้วย กลวิธีการยั่วล้อ กลวิธีการเขียนล้อ วรรณกรรม และกลวิธีการใช้ภาษา รวมถึง ๕) กลวิธีการสร้างความสำเร็จใคร่รู้ ส่วนคุณค่าที่ปรากฏในวรรณกรรมเยาวชนนายอินทร์อะวอร์ด แบ่งได้เป็น ๒ ลักษณะ คือ ๑) คุณค่าต่อเยาวชนผู้อ่าน ได้แก่ คุณค่าด้านสังคม ประกอบด้วยการปลูกฝังคุณลักษณะที่พึงประสงค์แก่เด็กและเยาวชน การให้ความรู้ด้านสังคม และการสร้างจิตสำนึกด้านความสำคัญของครอบครัวรวมทั้งคุณค่าด้านภาษา ได้แก่ การเรียนรู้ลักษณะภาษาถิ่น และการใช้โวหารที่เหมาะสม ๒) คุณค่าต่อการสร้างสรรค์วรรณกรรมเยาวชนของไทย กล่าวคือการจัดประกวดรางวัลนายอินทร์อะวอร์ด ทำให้เกิดนักเขียนหน้าใหม่ในวงการวรรณกรรมเยาวชนของไทยมากขึ้น และยัง ช่วยกระตุ้นให้เกิดวรรณกรรมที่มีเนื้อหาหลากหลายขึ้นด้วย

ลลิตา ศุภธนสินเชษม (๒๕๕๑) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การวิเคราะห์วรรณกรรมสำหรับเยาวชนที่ได้รับรางวัลแว่นแก้วปี พ.ศ. ๒๕๔๔ – ๒๕๔๗ มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์เนื้อหา แนวคิด กลวิธี การประพันธ์และคุณค่าทางคุณธรรมจริยธรรมที่ปรากฏ ในวรรณกรรมสำหรับเยาวชน ประเภทนวนิยาย ผลการวิจัยพบว่า ด้านเนื้อหาแนวคิด ผู้เขียนสะท้อนแนวคิดเรื่องมิตรภาพความรัก ความผูกพัน แนวคิดเรื่องความเจริญทางเทคโนโลยีและทางวัตถุ แนวคิดเรื่องครอบครัวขาดความรักความอบอุ่น แนวคิดเรื่องการอนุรักษ์วัฒนธรรม แนวคิดเรื่องการค้าค้นพบความดีงามที่อยู่ในตนเองและแนวคิดเรื่อง

การผจญภัย ด้านกลวิธีการประพันธ์พบว่า ผู้เขียนวางโครงเรื่องไม่สลับซับซ้อน ผู้อ่านเข้าใจได้ง่ายโดยเริ่มเรื่องด้วยการบรรยายฉาก บรรยายพฤติกรรมตัวละคร การดำเนินเรื่องผู้เขียนนิยมใช้กลวิธี การสร้างความขัดแย้งที่เกิดจากสาเหตุภายนอก มีการดำเนินเรื่องตามลำดับปฏิทิน ส่วนใหญ่ผู้เขียนเป็นผู้เล่าเรื่องและปิดเรื่องแบบสุขนานุกรมทั้งหมด ด้านตัวละครผู้เขียนสร้างตัวละครแบบสมจริงเพื่อเป็นแบบอย่างในการกระทำแก่ผู้อ่านและตัวละครแบบเหนือจริงเพื่อก่อให้เกิดจินตนาการและเกิดความบันเทิงใจ ด้านฉาก ผู้เขียนเน้นฉากแบบโลกปัจจุบันและแบบโลกจินตนาการ ด้านบทสนทนา ผู้เขียนมีการใช้คำภาษาปาก ภาษาถิ่น คำแสดงภาพ คำแสดงอาการ คำหยาบ และด้านใช้ภาพ พจน์มีอุปมา อุปลักษณ์ บุคลาธิษฐานเพื่อให้ผู้อ่านเข้าใจเรื่องได้ง่ายและก่อให้เกิดอารมณ์จากการอ่าน คุณค่าทางคุณธรรมจริยธรรมที่ปรากฏในวรรณกรรมสำหรับเยาวชน มีคุณค่าด้านต่าง ๆ คือ เรื่องความเมตตากรุณา ความมีน้ำใจ ความอดุสหาะ ความรับผิดชอบ ความซื่อสัตย์ ความเสียสละ ความสามัคคี การประหยัด ความกตัญญู ความใฝ่รู้ ความขยัน ความอดทน ความพอเพียง คุณธรรมจริยธรรมซึ่งเป็นสิ่งที่ตั้งงามที่ผู้อ่านควรยึดถือและปฏิบัติ ผู้เขียนเน้นเรื่องความเมตตาเพราะเป็นสิ่งสำคัญที่ต้องปลูกฝังให้เกิดในใจของเยาวชน

อาจารย์ชาญชัยสกุลวัตร (๒๕๓๖) ได้ศึกษาวิจัย เรื่องการวิเคราะห์ นวนิยายไทยที่ได้รับรางวัลซีไรต์ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์กลวิธีการแต่งและการใช้ภาษา ในนวนิยายไทยที่ได้รับรางวัล ซีไรต์ ระหว่างปีพุทธศักราช ๒๕๒๒ - ๒๕๓๒ และเพื่อวิเคราะห์วิถีชีวิตและค่านิยมที่ปรากฏในนวนิยายไทยที่ได้รับรางวัลซีไรต์ ระหว่างปีพุทธศักราช ๒๕๒๒ - ๒๕๓๒ ผลการวิจัยพบว่า ในด้านการใช้ภาษา การใช้คำปรากฏว่า นวนิยายทุกเรื่องที่นำมาศึกษามีการใช้คำซ้ำในลักษณะซ้ำคำพยางค์เดียว และหลายพยางค์ และยังปรากฏว่านวนิยาย ๓ เรื่อง คือเรื่องลูกอีสาน คำพิพากษา และปูนปิดทอง มีการใช้คำเพื่อให้เกิดความคล่องจองในภาษาหรือเป็นการเล่นสัมผัส เช่น คำว่า “ปลาร้า ปลาร้าจ่อม” นอกจากนี้ยังพบว่า นวนิยายเรื่อง ปูนปิดทองมีการใช้คำซ้ำอีกลักษณะหนึ่ง ซึ่งไม่พบในเรื่องอื่น ได้แก่ การซ้ำเสียง เพื่อแสดงให้เห็นความรู้สึกทางอารมณ์ได้เป็นอย่างดีตีพิมพ์มากในเรื่องปูนปิดทอง ดังตัวอย่างเช่นคำว่า ดีดี สวยสวย เป็นต้น การใช้คำภาษาถิ่น ปรากฏว่านวนิยาย ๒ เรื่อง คือเรื่องลูกอีสาน และเรื่องตลิ่งสูง ชุงหนัก มีการใช้คำภาษาถิ่นในงานเขียนโดยเฉพาะอย่างยิ่งพบว่า เรื่องลูกอีสานมีการใช้คำประเภทนี้เป็นจำนวนมาก ส่วนการใช้โวหารมีประเภทบรรยายโวหารทุกเรื่อง ส่วนโวหารที่พบรอง ๆ ลงมา ได้แก่ โวหารอธิบายกับพรรณนาโวหาร ส่วนการใช้โวหารภาพพจน์ปรากฏว่าที่เด่นที่สุดในนวนิยายที่ได้รับรางวัลซีไรต์ ได้แก่ อุปมาโวหาร รองลงมาได้แก่ อุปลักษณ์และบุคลาธิษฐาน ส่วนการใช้สัญลักษณ์ปรากฏว่ามีเรื่องตลิ่งสูง ชุงหนักเพียงเรื่องเดียวเท่านั้น ด้านวิถีชีวิตสภาพการดำเนินชีวิตของบุคคลในครอบครัว พบว่า เรื่องลูกอีสาน คำพิพากษา และตลิ่งสูง ชุงหนักมีสภาพอบอุ่น สมาชิกในครอบครัวมีความรักใคร่กัน มีลักษณะของครอบครัวที่สมบูรณ์ เป็นบรรยากาศของครอบครัวชนบท ส่วนเรื่อง ปูนปิดทอง มีลักษณะเป็นครอบครัวแตกแยกและเป็นครอบครัวที่อยู่ในสังคมเมือง ลักษณะทางเศรษฐกิจ ปรากฏว่า เรื่องลูกอีสาน และตลิ่งสูง ชุงหนัก ลักษณะเศรษฐกิจเป็นการแลกเปลี่ยนสิ่งของ ไม่ค่อยพบลักษณะการแข่งขันทางการค้า ส่วนเรื่อง คำพิพากษา พบว่าความเจริญทางด้านวัตถุเริ่มเข้ามามีบทบาทในชีวิตประจำวันของคน ดังนั้นระบบเศรษฐกิจจึงเริ่มมีการเปลี่ยนแปลงมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ยังพบว่า นวนิยายที่มีลักษณะระบบเศรษฐกิจเจริญมาก เพราะ

อยู่ในสิ่งแวดล้อมที่เป็นสังคมเมือง ได้แก่ เรื่องปูนปิดทอง ในด้า นชนบประเพณี พบว่า ใน เรื่องลูกอีสาน และคำพิพากษา ปรากฏประเพณีต่าง ๆ ของไทย แต่ไม่พบว่ามีกรกล่าวถึงประเพณีในเรื่องปูนปิดทอง และตลิ่งสูง ชุงหนัก ส่วนค่านิยมด้านความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่มีปรากฏ ในนวนิยายทุกเรื่อง แต่พบว่า ปรากฏเด่นมากในเรื่องลูกอีสาน และตลิ่งสูง ชุงหนัก ด้านการพึ่งตนเอง ขยันขันแข็ง และมานะอดทน ปรากฏเด่นชัดมากในเรื่องลูกอีสาน ปูนปิดทอง และตลิ่งสูง ชุงหนัก ส่วนเรื่องคำพิพากษา ปรากฏน้อยมาก ด้านความนิยม ความมีอำนาจ ปรากฏเด่นชัดมากในเรื่องคำพิพากษา ส่วนเรื่องอื่น ๆ มีปรากฏน้อยมาก

วรี เรื่องสุข (๒๕๕๐) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง นวลักษณะในนวนิยายรางวัลซีไรต์ โด ยมวิวัตอุปประสงค์ เพื่อวิเคราะห์นวลักษณะด้านรูปแบบ กลวิธีการแต่ง และแนวคิดของนวนิยายที่ได้รับรางวัลซีไรต์ ช่วงปี พ.ศ.๒๕๒๒ ถึง พ.ศ. ๒๕๔๖ ผลการวิจัยพบว่า นวลักษณะด้านรูปแบบมี ๑ เรื่องคือ เรื่อง เจ้าจันทน์ ผมหอม นิราศพระธาตุนิรันธร์แขวน ผู้เขียนผสมผสานการเขียนนิยายกับขนบวรรณคดีนิราศเข้าด้วยกัน นวลักษณะด้านกลวิธีการแต่งมี ๓ เรื่อง ได้แก่ ตลิ่งสูง ชุงหนัก เวลา และประชาธิปไตยบนเส้นขนาน เรื่องตลิ่งสูง ชุงหนัก มีการใช้สัญลักษณ์อย่างเป็นระบบ ๓ ระบบเชื่อมโยงกัน ได้แก่ สัญลักษณ์ที่สื่อความหมายถึงชีวิตของมนุษย์ สัญลักษณ์ที่สื่อความหมายถึงความใฝ่ฝันและเป้าหมายในชีวิตของมนุษย์ และสัญลักษณ์ที่สื่อความหมายถึงคุณค่าของการมีชีวิต เรื่องเวลามีการใช้การเล่าเรื่อง ๓ แบบ ได้แก่ การเล่าเรื่องแบบนวนิยาย การเล่าเรื่องแบบละครเวที และการเล่าเรื่องแบบภาพยนตร์ และเรื่องประชาธิปไตยบนเส้นขนาน ผู้เขียนผสมผสานเหตุการณ์จริงในประวัติศาสตร์กับเหตุการณ์สมมติ ส่วนนวลักษณะด้านแนวคิดมี ๕ เรื่อง ได้แก่ ลูกอีสาน คำพิพากษา ปูนปิดทอง อมตะ และช่างสำราญ เรื่องลูกอีสาน ผู้เขียนเสนอแนวคิดที่ว่าความยากไร้มิได้ทำให้มนุษย์ขมขื่นแต่อย่างใด เรื่องช่างสำราญ ผู้เขียนเสนอแนวคิดที่ว่าปัจเจกบุคคลต้องตกเป็นเหยื่อค่าตัดสินของสังคม โดยไม่เป็นธรรม เรื่องปูนปิดทอง ผู้เขียนเสนอแนวคิดว่าการหย่าร้างของพ่อแม่ส่งผลกระทบต่อจิตใจของลูกอย่างรุนแรงทำให้เสื่อมศรัทธาในสถาบันครอบครัว เรื่องอมตะ ผู้เขียนเสนอแนวคิดเชิงคำ ถามว่าความเป็นอมตะที่แท้จริงคือสิ่งใดระหว่างกายกับจิต รวมทั้งตั้งประเด็นปัญหาเรื่องการโคลนนิ่งมนุษย์กับจริยธรรม และเรื่องช่างสำราญ ผู้เขียนชี้ให้เห็นว่าปัญหาเด็กบ้านแตกสามารถแก้ไขได้ด้วย ความเอื้ออาทรของบุคคลรอบข้าง นว ลักษณะทั้ง ๓ ด้านของนวนิยาย รางวัลซีไรต์ คือ พัฒนาการที่สำคัญอีกก้าวหนึ่งของวรรณกรรมไทยร่วมสมัย

Hongbo Qin (๒๕๕๕) ได้ศึกษาเรื่องวิเคราะห์ภาพสะท้อนของสังคมไทยในเรื่องสั้นที่ได้รับรางวัลพานแว่นฟ้า พ.ศ. ๒๕๕๐ - ๒๕๕๓ โดยมีจุดมุ่งหมาย เพื่อวิเคราะห์ภาพสะท้อนของสังคมไทย และวิเคราะห์ความคิดเห็นทางการเมืองที่ปรากฏในเรื่องสั้น ได้พบว่า เรื่องสั้นที่ได้รับรางวัลพานแว่นฟ้าสะท้อนให้ผู้อ่านได้มองเห็นถึงสถานการณ์ด้านการเมืองและด้านสังคมไทยหลังจากเหตุการณ์รัฐประหาร พ .ศ. ๒๕๔๙ โดยรวมว่า บรรย ากาศทาง การเมืองเป็นไปด้วยความตึงเครียดและมีเหตุการณ์ความรุนแรงเกิดขึ้นต่อเนื่อง ประชาชนในสังคมแตกแยกแบ่งพวกกัน และได้รับความเดือดร้อนจากสถานการณ์ที่เกิดขึ้น นอกจากการพัฒนาของประเทศชาติได้รับผลกระทบจากสถานการณ์ทางการเมืองที่เกิดขึ้นแล้ว ยังได้รับผลกระทบจากวิกฤตเศรษฐกิจ โลกอีกด้วย การศึกษาวิเคราะห์ภาพสะท้อนของสังคมในเรื่องสั้นรางวัลพานแว่นฟ้าแบ่งได้ ๔ ประการ คือ ภาพสะท้อนด้าน

การเมือง ภาพสะท้อนด้านเศรษฐกิจ ภาพสะท้อนด้านสังคม และภาพสะท้อนปัญหาสังคมในสาม
จังหวัดชายแดนภาคใต้

สรุปได้ว่า งานวิจัยที่เกี่ยวกับวรรณกรรมที่ได้รับรางวัล เป็นงานวิจัยที่ วิเคราะห์วรรณกรรม
ประเภทต่าง ๆ ที่ได้รับรางวัล อาทิวรรณกรรมประเภทนวนิยาย ผู้วิจัยวิเคราะห์ ทัศนะในด้านกลวิธีการแต่ง
และแนวคิดวรรณกรรมเยาวชน ก็จะเน้น การวิเคราะห์ ด้านรูปแบบ กลวิธีการนำเสนอ สารคำสอน
และคุณค่าที่ปรากฏในวรรณกรรมเยาวชน

